

شیوه‌های تنظیم آوازهای محلی برای گروه گر

بر پایهٔ جدول آثار هشت آهنگساز

حمید عسکری دژبوی

(عضو هیئت علمی دانشگاه هنر)

سرشناسه	عسکری رابری، حمید، ۱۳۴۸-
عنوان و نام پدیدآور	شیوه‌های تنظیم آوازهای محلی برای گروه کر: برپایه تحلیل آثار هشت آهنگساز/حمید عسکری رابری.
مشخصات نشر	تهران: فرهنگستان هنر جمهوری اسلامی ایران، موسسه تالیف، ترجمه و نشر آثار هنری "متن"، ۱۳۹۸.
مشخصات ظاهری	۹۶ ص.
شابک	۹۷۸-۹۶۴-۲۳۳۲۲۸۵-۵
وضعیت فهرست نویسی	فیفا
موضوع	گروه‌های همسرایی: Choirs (Music)
موضوع	موسیقی محلی - پارتیسون: Folk music, Iranian - Scores
موضوع	موسیقی آوازی - پارتیسون: Vocal music - Scores
شناسه افزوده	فرهنگستان هنر جمهوری اسلامی ایران، موسسه تالیف، ترجمه و نشر آثار هنری "متن"
رده بندی کنگره	MT۸۸
رده بندی دیویی	۷۴۲/۵
شماره کتابشناسی	۵۹۹۶۹

مؤسسه تالیف، ترجمه و نشر آثار هنری «متن»

شیوه‌های تنظیم آوازهای محلی برای گروه کر

بر پایه تحلیل آثار هشت آهنگساز

حمید عسکری رابری

صفحه‌آرا: میثم رادمهر

طراح جلد: سیدرسول آل احمد

چاپ: اول ۱۳۹۸

شمارگان: ۵۰۰ نسخه

چاپ: چاپخانه دیجیتال فرهنگستان هنر

شابک: ۹۷۸-۹۶۴-۲۳۳۲-۲۸۵-۵

کلیه حقوق چاپ و نشر برای ناشر محفوظ است.

نشانی: تهران، انتهای خیابان فلسطین جنوبی، خیابان لقمان ادهم، بن بست بوذرجمهر، شماره ۲۴، مؤسسه

تألیف، ترجمه و نشر آثار هنری «متن». تلفن: ۴-۶۶۴۹۸۶۹۲، دورنگار: ۶۶۹۵۱۶۶۲

پست الکترونیک: publishing@honar.ac.ir

نشانی فروشگاه مرکزی: خیابان ولی عصر، نرسیده به چهارراه طالقانی، شماره ۱۵۵۰، ساختمان مرکزی فرهنگستان هنر.

تلفن: ۶۶۴۹۰۹۹۰

نشانی تلگرام: @artboks

نشانی فروشگاه اینترنتی: www.matnpublishers.ir

فهرست

۹	پیشگفتار
۱۱	دیباچه

فصل اول: کلیات پژوهش

۱۷	تأملی بر مباحث نظری تنظیم آوازهای محلی
۱۷	مقدمه
۱۷	تأثیرپذیری آهنگساز از موسیقی محلی
۱۹	تجلی روح موسیقی محلی و ملی‌گرایی
۲۱	ویژگی‌های ژانر تنظیم آوازهای محلی برای گروه کر
۲۳	درباره آهنگسازان منتخب

فصل دوم: بررسی شیوه‌های بارتوک، کومیتاس، شیمانوفسکی و چورلیون در آوازهای محلی

۳۵	شیوه بلا بارتوک در تنظیم آوازهای محلی مجار
۳۶	کُرال «چهار آواز محلی کهن مجار»
۴۳	کُرال «دختر دم‌بخت»
۴۷	شیوه کومیتاس در تنظیم آوازهای محلی ارمنی
۴۷	کُرال «سونایار»
۴۹	کُرال «آواز خرمن‌کوبی»
۵۱	کُرال «چناری هستی، خم نشو»

۵۴	 شیوه کارل شیمانوفسکی در تنظیم آوازهای محلی لهستانی
۵۴	 کُرال «شلاق زدن اسب»
۵۸	 شیوه کنستانتین میکالایوس چیورلیونیس در تنظیم آوازهای محلی لیتوانیایی
۵۸	 کُرال «بُدو دروگر من»
۶۰	 کُرال «دوردست رودخانه نمان»
فصل سوم: برورد شیوه‌های تورمیس، هوانسیان، سویریدف و یرکانیان در کُرال نویسی آوازهای محلی	
۶۵	 شیوه ویلوتوریس در تنظیم آوازهای محلی استونیایی
۶۶	 کُرال «دستاس»
۶۷	 کُرال «باندپیچی انجلی»
۶۹	 کُرال «بازی کشتی»
۷۱	 شیوه ادگار هوانسیان در تنظیم آوازهای محلی رمنی
۷۱	 کُرال «درختچه پهن و برگچه سبز»
۷۳	 کُرال «آسمان ابری است و هوا دلنشین»
۷۵	 کُرال «آواز کشت و کار سورمالو»
۷۸	 شیوه گئورگی واسیلیویچ سویریدف در تنظیم آوازهای محلی روسی
۷۸	 کُرال «کالیادا»
۸۰	 شیوه پرواند یرکانیان در تنظیم آوازهای محلی ارمنی
۸۰	 کُرال «آواز خنوتس»
۸۲	 کُرال «دستاس می‌کنم»
۸۳	 کُرال «آن که آمد کنار دستاس»
۸۵	 کُرال «چرخ نخ‌ریسی»

۸۹	 نتیجه‌گیری
۹۳	 منابع

پیشگفتار

تجربه نگارش نخستین آثار کُرال در ژانر تنظیم آوازهای محلی ایرانی برای گروه کُر با شکل‌گیری نخستین گروه کُر فارسی‌زبان در ایران به وسیله روبیک گریگوریان (دهه ۱۳۲۰ش) همراه بود. اما به تدریج، کاربردهای گوناگون موسیقی کُرال، چه به صورت آکاپلا و چه به صورت بخشی از یک اثر موسیقایی، در تاریخ موسیقی نوین ایران، همواره مورد توجه آهنگسازان ایرانی بوده است و در یک بنا به ضرورت، متناسب با مقتضیات زمانه، ویژگی‌های سبک شخصی و دستاوردهای مکتب موسیقی ملی، آثار متفاوتی را به نگارش درآورده‌اند. در این بین، آثاری که در ژانر «تنظیم آوازهای محلی برای گروه کُر» نوشته شده حجم قابل توجهی را به خود اختصاص داده‌اند.

اهمیت تنظیم آوازهای محلی برای گروه کُر در تاریخ، با انواع دیگر موسیقی کُرال در معرفی نوعی موسیقی چندصدایی آوازی ایرانی در یکی از عده قالب‌های کاربردی است؛ چراکه عدم پیوستگی موسیقی کُرال با آیین‌های ملی و دینی، دامنۀ موضوعی آثار کُرال ایرانی را بسیار محدود ساخته است. به نظر می‌رسد ژانر تنظیم آواز محلی با طرح امکانات چندصدایی و عرضه دیدگاه‌های متنوع در گسترش موسیقی ملی، نقش مهم و جایگاه ارزشمندی در توسعه موسیقی کُرال ایرانی دارد. با این همه، حجم اندک آثار کُرال آهنگسازان ایرانی بیانگر هموار نبودن راه‌های گسترش موسیقی کُرال در ایران است. اگرچه این نوشته جای پرداختن به چرایی این مسئله نیست، بدون تردید یکی از موانع، کمبود منابع آموزشی در زمینه کُرال نویسی است.^۱

۱. نگارنده در پژوهش دیگری با عنوان «موسیقی کُرال ایران» که به‌زودی به زیور طبع آراسته خواهد شد. به مسائل موسیقی کُرال ایران پرداخته است.

کتاب حاضر با بررسی نمونه‌هایی از «تنظیم آوازهای محلی برای کر» که توسط آهنگسازان اروپایی نوشته شده است، سعی در معرفی برخی شیوه‌های آهنگسازی برای تنظیم‌های چندصدایی دارد. قابل توجه آنکه نگارنده پیش‌تر، در مقاله «سیرتطور تنظیم آوازهای محلی ایرانی برای گروه کر و رهیافت‌های نوین» دستاوردهای آهنگسازان ایرانی در این قالب را به اجمال معرفی کرده است (عسکری رابری، ۱۳۹۳).

باید اشاره شود که کمبود منابع نقد موسیقی و آثار مکتوب منتشر شده در حوزه تحلیل آثار موسیقی در ایران، باعث شده تا ادبیات موسیقی در این زمینه با محدودیت‌هایی مواجه باشد. از این رو، این کتاب، به عنوان نخستین تجربه تحلیل آثار کُرال در ایران، احتمالاً با کاستی‌های همراه است که با بهره‌گیری از دیدگاه‌های خوانندگان گرامی، در چاپ‌های آتی، اصلاح خواهد شد.

وظیفه می‌دانم از کسانی که بدون یاری‌شان این نوشته به زیور طبع آراسته نمی‌شد قدردانسانه یاد کنم. از سرپرست محترم فرهنگستان هنر آقای علیرضا اسماعیلی به جهت حمایت بی‌دریغ‌شان متشکرم. از دوستار گرامی آقای وارطان ساهاکیان برای راهنمایی‌های ارزشمند، و آقای سعید مجیدی برای تشریح روش‌های ریشه‌یابی ادبی کتاب داشتند، سپاسگزارم. از مدیرعامل محترم مؤسسه «متن» فرهنگستان هنر جناب آقای افشین شیروانی و همکاران کوشای ایشان به ویژه سرکار خانم اعظم حاج علی اکبر رافعی، میثم رادمهر که با دقت تمام، زمینه چاپ مطلوب این کتاب را فراهم آوردند، صمیمانه قدردانی می‌کنم.

در کتاب حاضر نکاتی در مورد شیوه‌های کاربردی تنظیم آوازهای محلی تبیین و توصیف شده و مورد تحلیل قرار گرفته است. امیدوارم نتیجه آن برای آهنگسازان، رهبران کر، دانشجویان موسیقی، خوانندگان گروه‌های کر و پژوهشگران حوزه‌های موسیقی کُرال و محلی مفید واقع شود.

حمید عسکری رابری

پاییز ۱۳۹۸

۱. شالوده کتاب، بخشی از رساله دکترای موزیکولوژی، با عنوان «تنظیم آوازهای محلی برای گروه کر در موسیقی قرن بیستم» است که طی سال‌های ۱۳۸۷ تا ۱۳۹۱ زیر نظر پروفسور سوتلانا سرکیسیان به نگارش درآمده و در انستیتو هنر آکادمی ملی علوم ارمنستان با امتیاز عالی دفاع شده است. این رساله شامل پنج فصل است که در نگارش کتاب حاضر، به منتخبی از سه فصل آن بسنده شده است. شایان ذکر است که در روند نگارش کتاب، ترجمه رساله، بنا به دلایلی به بازنویسی تبدیل گشت و طی آن از منابع تازه و یافته‌های شخصی جدید نیز استفاده گردید و به اقتضای مخاطبان، بخش‌هایی به آن افزوده شد.